

Никончук Н., Хохлова К. Образ України в етнічній свідомості молодших школярів та підлітків зі Східного регіону // Психологічні дослідження: наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 11. / За ред. Дем'янчук Ю.Ю., Портницької Н.Ф., Тичини І.М. – Житомир: Вид-во імені Івана Франка, 2019. – С. 62-64.

С. 62

ОБРАЗ УКРАЇНИ В ЕТНІЧНІЙ СВДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ПІДЛІТКІВ ЗІ СХІДНОГО РЕГІОНУ

Наталія Никончук

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної та практичної психології

Ксенія Хохлова

студентка 5 курсу соціально-
психологічного факультету

Вивчення образу рідної країни в етнічній свідомості дітей зі Східного регіону проводилося в межах більш масштабного порівняльного дослідження образу України в етнічній свідомості молодших школярів та підлітків з різних регіонів, що охопило 100 осіб.

Дослідження проводилося на базі Міжнародного дитячого центру Артек. UA. протягом 2017 року. Участь в дослідженні взяли 20 осіб (10 молодших школярів та 10 підлітків) з Харківської, Донецької та Луганської областей. До вибірки були включені лише ті діти, які разом з батьками проживали в регіоні не менше 5 років (молодші школярі) та 10 років (підлітки).

Аналіз робіт Й.С. Вироста, П.І. Гнатенка, Г.У. Солдатової, Т.Г. Стефаненко, В.Ю. Хотинець, М.О. Шульги дозволив нам припустити, що важливою складовою етнічної свідомості особистості є образ рідної країни. Цей образ, на нашу думку, об'єднує знання особистості про місце розташування країни на карті світу, уявлення про етноінтегруючі та етнодиференціюючі характеристики, що вирізняють країну (етнічну групу) з-поміж інших подібних утворень, вагомі події в країні в минулому та наразі, особливості взаємодії з іншими країнами та емоційно-ціннісне ставлення до усього перерахованого. Структура образу рідної країни містить невербальні та вербальні складники.

Для дослідження образу рідної країни в свідомості молодших школярів та підлітків було використано авторську проективну методику «Заверши картину». Методика має 2 частини – невербальну та

С. 63

вербальну. Дітям пропонується доповнити малюнок, на якому зображений контур України, та прокоментувати, що саме вони намалювали.

Критерії аналізу: предмети і істоти, що зображені на малюнку; кольори, які досліджуваний використав при роботі; загальний емоційний стан досліджуваного під час виконання малюнку і в ході бесіди з дослідником; спонтанні коментарі досліджуваного під час роботи над малюнком та вербальні висловлювання в ході бесіди.

В результаті проведеного дослідження виокремлено три типи образу України в етнічній свідомості дітей: позитивний, нейтральний та негативний.

Виявлено, що лише п'ята частина молодших школярів зі Східного регіону (20%) мають позитивний образ рідної країни. Майже третина дітей (30%) демонструють нейтральний образ України. Половина учнів початкових класів (50%) показують негативний образ країни (рис.1).

Рис. 1. Типи образу України в етнічній свідомості молодших школярів зі Східного регіону

Встановлено, що лише для десятої частини підлітків зі Східного регіону (10%) характерним є позитивний образ рідної країни. П'ята

частина досліджуваних (20%) демонструють нейтральний образ України. Більшість дітей підліткового віку (70%) мають негативний образ рідної країни (рис.2).

С. 64

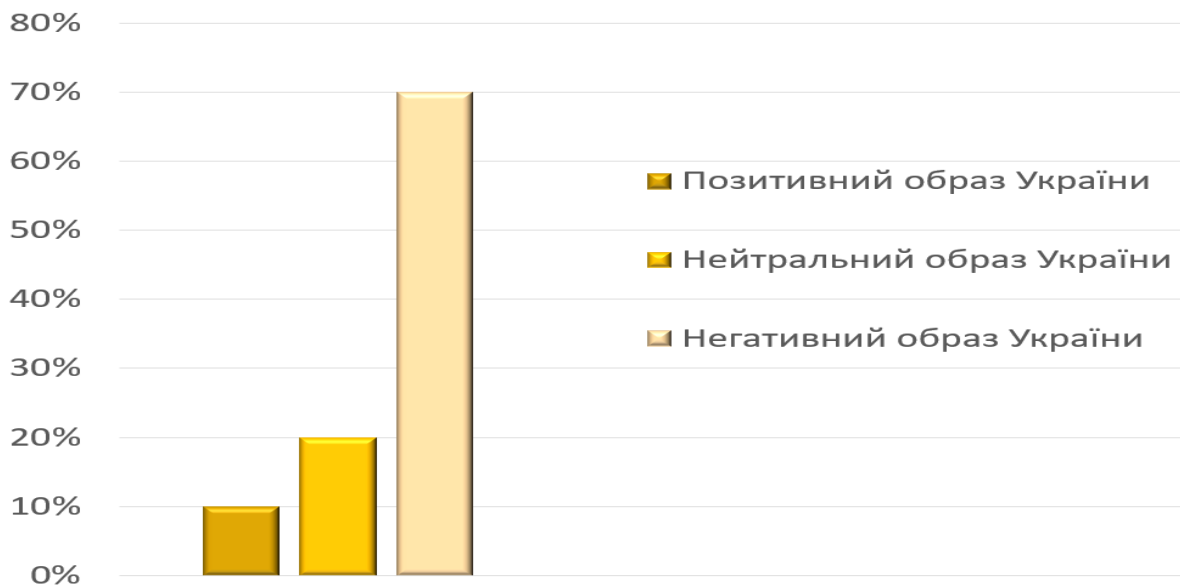

Рис. 2. Типи образу України в етнічній свідомості підлітків зі Східного регіону

Роботи більшості молодших школярів та підлітків насичені негативними зображеннями. На малюнках можна побачити стомлених та засмучених людей, військових, вогнепальну і холодну зброю, військову техніку, ланцюги та шипи, спалахи вогню і блискавки, кров. У роботах домінують холодні темні кольори. У процесі аналізу намальованого діти дають негативні вербальні коментарі, відчувають страх та смуток, коли говорять про рідну країну.

Отже, у дітей зі Східного регіону обох вікових груп домінує негативний образ України. Згадана тенденція більше виражена у підлітків.

Отримані результати свідчать про те, що більшість дітей зі Східного регіону потребують психологічної підтримки формування етнічної свідомості. Є доцільним для цієї категорії дітей розробити просвітницькі, розвивальні та корекційні заняття, спрямовані на формування позитивного образу рідної країни та підтримку етнічної ідентичності.